

RISTO KALLIO

VAPAUDENAJAN ALKOHOLI- POLITIIKAN KEHYKSET

Vapaudenajalle oli erityisesti ominaista taloudellinen katsantotapa. Haluttiin korvata Ruotsille taloudellisella alalla se suurvalta-asema, joka valtiollisesti oli menetetty suuressa Pohjan sodassa. Tähän kansalliseen pyrkimykseen liittyi valistuksen aikakauden yleiseurooppalainen luonnontieteelliset-taloudellinen harrastus. Nämä piirteet heijastuivat myös vapaudenajan alkoholi-politiikasta.

Hattupuolueen johtavana taloudellisena periaatteena oli oppi positiivisesta kauppata-
taseesta, ja siksi pidettiin välttämättömänä sitä, että valtakunnan viennin määrä oli tuontia suurempi. Ruotsi-Suomen tuonti ylitti kuitenkin tuntuvasti viennin. Valtakunnan menetettyä Uudenkaupungin rauhassa Viron ja Liivinmaan viljavat seudut sen oli pakko hankkia vuosittain ulkomailta satoja tuhansia tynnyreitä viljaa. Osasyynä suureen viljantarpeeseen pidettiin viinanpolttoa, jonka hattuhallitus tämän vuoksi pyrki rajoittamaan mahdollisimman pieneksi. Valtion taloudellisen tilan huononeminen pa-

kotti samalla hankkimaan välillisen verotuksen muodossa valtiolle mahdollisimman runsaita tuloja paloviinanvalmistuksesta ja myynnistä. Hattujen viinanpolton rajoittamiseen ja verotukseen pyrkivää lainsäädäntöä vastusti jyrkästi maatalviljelevä väestö, jonka näkemyksiä myssypuolue edusti. Hattujen pitäessä silmällä valtion etuja paloviinakysymystä käsiteltäessä myssyt katsoivat asiaa lähinnä yksityisten henkilöiden, maanviljelijöiden, etujen kannalta. Myssyt eivät myöskään siinä määrin kannattaneet kauppatasapaino-oppia kuin hatut, vaan edustivat vapaampaa talouspolitiikkaa. He pitivät yhtenä syynä viljanpuutteen maanviljelyksen kehittymättömyyttä. Tämä epäkohta tuli siksi korjata parantamalla maatalousväestön taloudellista asemaa ja maanjako-oloja.

Talonpoikaisväestö piti viinanpolttoa oleellisena ja välttämättömänä osana maanviljelijän taloudesta. Tämä käsitys oli varsin luonnollinen, sillä viinanpoltossa syntyneellä rankilla oli sen ajan alkeelli-

sessä ja yksipuolisessa karjanruokinnassa tärkeä asema. Myssyjen suosima oli myös erikoinen teoria, jonka mukaan vilja ei ollenkaan menettänyt arvoaan karjanruuaksi käytettynä, vaikka siitä erotettiin pois "voima-aine", viina. Päinvastoin katsottiin viljan näin tulevan tähän tarkoitukseen sopivammaksi. Kansalle tätä käsitystä sitten opetettiin varta vasten laadituissa lentokirjasissa. Viljan hintojen epävakaisuus ja kehnot liikenneolot, mitkä vaikeuttivat viljan kuljetusta myyntipaikkoihin, olivat myös osaltaan lisäämässä viinanpolton kannattavuutta. Lisäksi talonpoikien sitkeää vastarintaa tukivat perinnäiset käsitykset ja tavat, joita liittyi viinan nauttimiseen juovutusjuomana ja lääkkeenä.

Vapaudenajan taloudelliset olot ja poliittinen tilanne kaikkivaltaisine säätyineen ja jyrkkine puoluevastakohtaisuuksineen tekevät ymmärrettäväksi sen vilkkauden, jolla alkoholipolitiikasta väiteltiin. Samalta taholta on myös löydettävissä selitys siihen, miksi paloviinakysymykselle ei silloin keksitty pysyvää lainsäädännöllistä ratkaisua innokkaista yrityksistä huolimatta. Päinvastoin menettelytapojen hajanaisuus ja alituisen vaihtelu tekivät kysymyksen vuosi vuodelta yhä vaikeammaksi.

Alkoholipolitiikka käsitteenä oli vapaudenajalla suppeampi kuin nykyään. Alkoholipolitiikan ja siihen liittyvien toimenpiteiden tausta ja syyt olivat pääasiassa taloudellisia. Siksi aatteelliset ja sosiaaliset seikat olivat usein vain välikappaleita tai apuneuvoja taloudellisen hyödyn saavuttamiseksi.

Alkoholipoliittinen kehitys vuosina 1720—1756

Paloviinakysymys tuli esille jo vapaudenajan alkuvuosina. Syynä tähän olivat edeltäneenä sota-aikana tuntuvasti kasvanut viinankäyttö ja 1720-luvulla sattuneet katovuodet. Sen lisäksi, että tällaisten aiko-

jen tullessa entiseen tapaan säädettiin tilapäisiä viinanpolttokielloja, alettiin hallituksen piirissä suunnitella myös vakinaisia lainsäädäntötoimenpiteitä viinan valmistuksen ja myynnin rajoittamiseksi. Talonpoikaissäädyn vaatiessa 1730-luvun alussa raskittavien suostuntaverojen poistamista joutui hallitus ajattelemaan uusia verolähteitä kuten paloviinaa. Näin paloviinakysymys ja verojen huojentamisvaatimus kytkettyivät läheisesti toisiinsa. Säätyjen valiokuntamietintöjen pohjalta tekemän päätöksen tuloksena kuningas laati 21. 7. 1731 päivätyn asetuksen, joka salli kotitarvepolton vain maanviljelijöille. Tästä oikeudesta oli valtiolle maksettava veroa tilan koon mukaan, eikä maanviljelijällä ollut oikeutta myydä polttamaansa viinaa itse, sillä sen myynnistä maaseudulla huolehtivat majatalonpitäjät ja kapakoitsijat ja kaupungeissa viinanpolttoyhtiöt. Maaseudulla asetuksen käytäntöön soveltaminen sujui hyvin, mutta kaupungeissa porvarit suhtautuivat viroksuen uuteen verotusmuotoon. Porvarissääty tekikin vuoden 1734 valtiopäivillä aloitteen asetuksen kumoamiseksi. Aatelissääty vastusti aloitetta, mutta talonpoikaissäädyn ja myöhemmin pappissäädyn kannattaessa sitä lopputulos oli se, että asetus vuoden 1734 lopulla lakkasi olemasta voimassa. Asian käsittelystä näkyy pääpiirteissään hattujen ja myssyjen kannatus eri säädyissä. Myssyjen kannatus on selvintä pappis- ja talonpoikaissäädyssä, hattujen aatelis- ja porvarissäädyssä.

Vuonna 1738 alkaneilla valtiopäivillä hattu saavat ratkaisevan enemmistön ja samalla mahdollisuuden aloittaa talouspoliittisten päämääriensä täyttämisen. Myssyt jäivät oppositioon, mutta heidän asemansa on vahva, ja he pystyvät vaikuttamaan alkoholipoliittiseen päätöksentekoon aina vuoden 1756 kieltolakiin saakka. Hattuhallitus kielsi kadon vuoksi vuonna 1740 kaiken viinanpolton koko valtakunnassa sadan hopeataalarin sakon ja valmistuskojeiden me-

nettämisen uhalla sekä määräsi viinapannut sinetöitäviksi. Talonpoikaisväestö ei tahtonut mukautua kieltoon ja valitti karjanhoidon vaikeutta sekä anoi maaherroilta lupaa polttaa viinaa lääkkeeksi ja erilaisia juhlatilaisuuksia varten. Useat maaherrat myöntivätkin tehtyihin pyyntöihin.

Alkoholikysymyksen kehitys 1740-luvulla on jatkuvaa aaltoliikettä. Myssy puolue ja talonpojat tekevät aina tilaisuuden tullen ehdotuksia viinanpolton, erityisesti kotitarvepolton vapauttamiseksi, hatut taas pyrkivät rajoittamaan sitä. Aaltoliike aiheutuu taloudellisten ja puoluepoliittisten olosuhteiden muutoksista. Vuoden 1741 maaliskuussa astui voimaan tilapäinen viinanpolttopaus, sitten hattuhallitus sai toteutetuksi jälleen uuden paloviina-asetuksen, joka pääosin vastasi vuoden 1731 asetusta. Tämäkin asetus oli voimassa vain lyhyen ajan, sillä hattujen onnettomasti päättynyt Venäjän sota tarjosi talonpojille tilaisuuden yrittää vapautua viinanpolttoverosta. Pian oli vuoden 1741 paloviina-asetus tullut kumotuksi ja viinanpoltto-oloissa palattu samalle kannalle kuin ennen vuotta 1731. Rauhallisten olojen palattua hatut taas ryhtyivät toteuttamaan taloudellista ohjelmaansa. Vuosien 1746—1747 valtiopäivillä hattujen vanhat suunnitelmat tuotiin esille, mutta nyt myös myssy puolueen vastustava kanta esiintyi selvempänä ja jyrkempänä kuin koskaan aikaisemmin, sillä myssyillä oli enemmistö sekä pappis- että talonpoikais-säädyssä. Aatelissäädyssä molemmilla puolueilla oli huomattavia edustajia ja porvarissäädyssä hatut olivat enemmistönä. Koska säädyt eivät päässeet yksimielisyyteen paloviinakysymyksen järjestelystä, asia joutui suureen salaiseen valiokuntaan, joka sekin asetti keskuudestaan valiokunnan asiaa tutkimaan. Mietinnössään, joka ilmestyi myös suomeksi, valiokunta toteaa kulutusaksiisin olevan paras veromuoto, ja erikoisesti sen tulisi kohdistua paloviinaan. Siksi mietinnössä todistellaan viinan tur-

miollisuutta ja tarpeettomuutta maanviljelijän taloudessa. Vanhana peruna on kuitenkin mukana vielä käsitys viinan hyödyllisyydestä lääkkeenä. Lisäksi tämä hattuenemmistöinen valiokunta ehdottaa kaiken viinanpolton ottamista valtion hoidettavaksi, sillä näin valvonta olisi helpoimmin järjestettävissä, ja valtion verotulot kasvaisivat. Talonpoikaissääty asettui myssyjen johdolla entisin perustein vastustamaan ehdotusta. Lisäksi katsottiin tällaisen kruunun monopolijärjestelmän levittävän juoppouden sellaisillekin seuduille, missä sitä ei aikaisemmin ollut esiintynyt, ja epäiltiin saisiko valtio arvioidun suuruiset tulot. Kansantaloudellisestikin se olisi vahingollinen, koska ranskalaisen viinan tuonti varmasti lisääntyisi. Ehdotuksen käsittely päättyi umpikujaan, kun lopuksi kaksi säätyä joutui kahta vastaan eikä päätöstä syntynyt. Lisätyn suuren salaisen valiokunnan ehdotuksen säädyt kuitenkin myöhemmin hyväksyivät. Se oli pääosin vuoden 1741 asetuksen kaltainen. Asetuksen toimeenpano kohtasi erityisesti myyntipolton osalta suuria vaikeuksia, sillä kotitarvepolttajien salamyynä teki laillisen myyntipolton kannattamattomaksi. Asetuksen toteuttamisesta huolehtimaan hattuhallitus oli vuonna 1747 asettanut erikoisen komission, joka toimi vuoteen 1756 saakka. Sen toimenpiteistä mielenkiintoisin tulevaisuutta silmällä pitäen oli kruununpolttimoiden perustaminen kokeeksi joihinkin kaupunkeihin, jotka eivät olleet suostuneet myyntipolttoon. Kokeilulla oli tarkoitus valmistaa myönteinen vastaanotto sen suunnitelman toteuttamiselle, jonka komissio myöhemmin teki viinanpolton ottamisesta valtion monopoliksi. Suunnitelma jätettiin vuonna 1751 kokoontuneiden valtiopäivien käsiteltäväksi. Se joutui edelleen kamari-, talous- ja kauppavalioikuntien tutkittavaksi, jolloin ne vastoin hattujen odotuksia suhtautuivat kruununpolttimojärjestelmään kielteisesti ja hylkäsivät sen myssyjen katsantokannan

mukaisesti yksityistä elinkeinovapautta sortavana.

Näin jäi suostuntavaliokunnan tehtäväksi laatia uusi ehdotus. Sen mukaan ei säädetäisi mitään polttoaikoja eikä määriä, valmistusvero olisi pieni ja myynti kaikille valmistajille sallittua. Lisäksi ehdotus sisälsi varallisuuden mukaan määräytyvän yleisen viinaveron, jonka kaikki viisitoista vuotta täyttäneet miehet joutuisivat maksamaan. Talonpoikais- ja pappissääty hyväksyivät ehdotuksen, mutta porvaristo ja aatelisto hylkäsivät sen ja suosittelivat kruununpolttimojärjestelmää. Suuressa salaisessa valiokunnassa suostuntavaliokunnan ehdotus lopulta kuitenkin saatiin hyväksytyksi. Samalla oli viinan verottaminen ensi kertaa yhdistetty suostuntoihin. Vuoden 1752 alusta voimaan tullut asetus vähäisine rajoituksineen ei kyennyt estämään kasvavaa viinankäyttöä, ja sen valtiolle tuottama vero jäi alle puolen edellisten vuosien vastaavasta määrästä. Koska hattujen asema 1750-luvun puolivälissä oli luja, puuttui hattuhallitus paloviinakysymyksen käsittelyyn, ja samalla alettiin hallituksen piirissä keskustella täydellisen kiellon mahdollisuuksista. Salainen valiokunta sai tehtäväkseen suunnitella asiasta mietinnön vuosien 1755—1756 valtiopäiville. Tehty mietintö muistutti pääosin vuoden 1741 asetusta. Kolme ylintä säätyä hyväksyi mietinnön, mutta näin syntynyt asetus ei koskaan astunut voimaan, sillä poikkeukselliset olot johtivat sitä ennen väliaikaisen kieltolain säätämiseen.

Hattujen kieltolaki 1756—1760

Vuoden 1755 syksyllä pitkäaikainen sade haittasi sadonkorjuuta ja syysviljan kylvöä, joten viljanpuute näytti uhkaavan valtakuntaa seuraavana vuonna. Siksi sekä Paloviinakomissio että salainen kauppa- ja teollisuusvaliokunta ehdottivat väliaikaisen, syyskuun puoliväliin vuonna 1756 kestävän

paloviinakiellon säätämistä. Nyt kaikki säädyt hyväksyivät vastarinnatta tehdyn ehdotuksen. Myöhemmin hattuhallitus ehdotti kieltolain voimassaolon pidentämistä, ja kolme ylintä säätyä hyväksyi tämän loka-kuuhun 1757 asti, edellyttäen rukiin hinnan pysyvän yli seitsemän ja puolen hopeataalarin tynnyriltä. Nyt hattujen oli lisäksi taivuttava siihen, että kiello koskisi myös ranskalaisen viinan tuontia ja myyntiä. Suostuttelujen jälkeen talonpoikaissäätykin hyväksyi ehdotuksen. Hattuhallitus pitkitti kieltolakia vuonna 1757 saadusta runsaasta sadosta huolimatta todeten rukiin virallisen keskihinnan olevan hiukan korkeampi kuin seitsemän ja puoli hopeataalaria. Sama toistui vuonna 1759, jolloin myös saatiin hyvä sato. Hattuhallituksella oli kuitenkin tärkeämpiä syitä, jotka saivat sen lujasti pitämään kiinni kieltolaista, sillä nyt saatuaan viimeinkin suunnitelmansa läpi he uskoivat kiellon kasvattavan kansan olemaan ilman viinaa. Koska haluttiin varmistua kiellon täydellisyydestä, määrättiin viinapannut takavarikoitaviksi. Tavallisen rahvaan ja arvohenkilöiden joukossa oli kuitenkin paljon niitä, jotka valmistivat, myivät tai salakuljettivat viinaa, koska sen hinnan tuntuva nousu teki tällaiset liiketoimet hyvin kannattaviksi. Jopa pappien ja virkamiesten kerrotaan hairautuneen näihin rikkomuksiin. Kiellolla oli myös myönteiset vaikutuksensa. Kieltolaki vähensi juoppoutta, mikä ilmenee aikalaisten kertomuksista ja juopumusrikostilastoista. Kielto vaikutti sitä paitsi viljantuontia vähentävästi. Tämä ilmiö johtui tosin osaksi myös hyvistä sadoista.

Myssyjen alkoholipolitiikan valtakausi 1760—1768

Näistä myönteisistä vaikutuksista huolimatta näytti kiellon jatkuva voimassapitäminen vaikealta. Vuodesta 1759 alkaen kielltoa koskevat rikkomukset lisääntyivät ja vuoden 1759 hyvä sato aiheutti viljanhinnan

laskun, mikä saattoi talonpojat vaikeuksiin. Muiden talonpoikien tarvitsemien tavaroiden hinnat olivat nousseet, ja saadakseen varat niiden hankkimiseen talonpoikien oli saatava viinanpoltto vapaaksi. Jo ennen vuoden 1760 valtiopäivien kokoontumista asiaa oli pohdittu valtakunnanneuvostossa, joka oli pyytänyt kamarikollegiolta lausuntoa. Tällöin collegio toi esille hattujen vanhan kruununpolttimojärjestelmän. Nyt ei kuitenkaan ollut mahdollisuuksia sen toteuttamiselle, sillä hattupuolueen ulkonainen valta-asema oli murtumassa onnettomasti päättyneen Pommerin sodan vuoksi. Lisäksi puolueen sisällä aiheutti hajanaisuutta lukuisa maanomistajien ryhmä, joka oli kotitarvepolton kannalla. Mutta etenkin yhä enemmän valtaan pääsevä myssypuolue ajoi paloviinakysymyksen järjestelyssä maatalouden etuja. Siksi ehdotus kruununpolttimojärjestelmän toteuttamisesta ei joutunut keskeiseksi edes niissä keskusteluissa, joita käytiin kieltolain kumoamisesta. Päähuomio sen sijaan keskittyi myssypoliitikkojen ja talonpoikaissäädyn tekemään aloitteeseen. Sen mukaan olisi kotitarvepoltto sallittava tilanomistajille, mutta myyntipolton kieltä voimassa edelleen sekä maaseudulla että kaupungeissa, kunnes säädyt järjestäisivät asian toisin. Porvarissäädyt yhtyi ehdotukseen, mutta vaati kotitarvepolton vapauttamista myös kaupungeissa. Aatelissäädyssä hattujen johtomiehet puolustivat kiellon säilyttämistä, myssyt ja eräät hatut olivat valmiit yhtymään talonpoikaissäädyn ehdotukseen. Aatelissäädyn lopullisen päätöksen mukaan kotitarvepoltto oli sallittava vain maanviljelijöille kahden kuukauden ajaksi. Kolmen alimman säädyn kanta ratkaisi asian lopullisesti. Kotitarvepoltto sallittiin sekä maalla että kaupungeissa ilman mitään aikarajoituksia. Näin myssypuolue oli saanut tilaisuuden vanhojen vaatimustensa toteuttamiseen. Vuoden 1762 alussa vapautettiin myyntipolttokin, ja sille, samoin kuin kotitarvepoltollekin, määrättiin vero.

Kiellon lakkauttamisen jälkeen syntynyt tavallista runsaampi viinanpolto ja vuonna 1761 saatu huono viljasato aiheuttivat viljanhinnan nousun. Siksi vuoden 1762 maaliskuussa salainen valiokunta ehdotti säädyille viinanpolton kieltämistä väliaikaisesti. Kolme ylintä säädyä hyväksyikin ehdotuksen, mutta kun talonpoikaissäädyt asetui jyrkästi torjuvalle kannalle, luopui aatelisto aikaisemmasta päätöksestään. Näin ehdotus raukesi. Suostuntavalionkunnan, johon myssyillä oli luja ote, tehtävä oli nyt ehdottaa ratkaisu paloviinakysymykselle. Säädyt hyväksyivätkin valiokunnan ehdotuksen, jonka mukaan kotitarvepolto oli sallittu ilman rajoituksia koko vuoden. Myyntiä varten sai polttaa anniskelupaikkojen tarpeen mukaan vain rajoitetun ajan vuodesta, ja vero oli suoritettava myydyin määrän perusteella. Lisäksi tuli polttajan maksaa valmistusaksiisi käytetystä viljasta. Uusien kapakoiden perustaminen ja viinan kuljetus maaseudulta kaupunkiin sekä kaupungista toiseen kiellettiin. Tämä asetus pysyi pääperiaatteiltaan voimassa vapaudenajan loppuun saakka. Asetuksesta heijastuu selvästi myssypuolueen maataloutta suosiva katsantokanta. Hattupuolue oli tällöin jo voimaton toteuttamaan taloudellista ohjelmaansa. Asetuksen pitkän voimassaolon syy onkin siksi löydettävissä sisäpoliittisista olosuhteista eikä asetuksesta itsestään ja sen vaikutuksista. Asetuksen, etenkin sen myyntipolttota koskevan osan, toteuttaminen käytännössä kohtasi vaikeuksia. Kuninkaallisessa kiertokirjeessä sanotaan, "ettei osa majatalonpitäjistä ja kapakoitsijoista ole tahtonut alistua verotettaviksi viinan anniskelusta. Siitä huolimatta he lienevät salaa polttaneet viinaa ja myyneet sitä."

Vuoden 1765 valtiopäivillä myssyt hovipuolueen tukemina kohoavat enemmistöksi neljässä säädyssä, ja alkaa "nuorempien myssyjen aika". Tällöin vuoden 1766 palo- viina-asetuksessa uudistetaan samat mää-

räykset kuin vuosina 1760 ja 1762. Nyt lisäksi kotitarvepoltto-oikeus annetaan kaikille maanviljelijöille, jopa torppareille, ja näin mahdollistetaan uusien väestöpiirien osallistuminen viinanpolttoon. Nyt toistuvat jälleen vanhat kokemukset. Kun vapaus on saatu, käytetään sitä kuin huumantuneina. Ympäri pitäjiä kiersi viljanostajia hankkimassa varastoja viinanpolttoon, joka tuli yleisemmäksi kuin koskaan aikaisemmin. Rikosten luku lisääntyi, maanviljelys taantui ja rahan arvo laski edelleen. Kaiken tämän katsottiin olevan myssyjen syytä. Myssyjen alkoholipolitiikalla oli kuitenkin hyviäkin seurauksia. Jokaiselle kapakoissa tai kestkievareissa myytävälle viinakannulle asetettiin äyrin vero, ja näin kertyneet varat päätettiin käyttää yleisen terveydenhuollon parantamiseksi ja piirilääkärijärjestelmän aikaansaamiseksi.

Kohti kustavilaista aikaa

Myssyjen epäonnistuttua valtakunnan taloudellisen tilan parantamisessa hatut saivat enemmistön hovipuolueen tukemina vuosien 1768—1769 valtiopäivillä ja tekivät jälleen kieltolakiehdotuksen. Talonpojilla oli nyt kuitenkin liittolaisinaan joukko porvareita ja kapakka- sekä polttimoetujen harrastajia. Lisäksi myssyt turvautuivat ulkoparlamentaariseen toimintaan. Norrköpingin tulliporveille mentiin niitä valtiopäivämiehiä vastaan, joiden tiedettiin olevan kieltolain kannalla, ja tarjottiin heille majoituspaikat. Kun he olivat saapuneet niihin, heidät otettiin 'kotiarestiin' valtiopäivien ajaksi, ja näin voitiin varmistua siitä, ettei kieltolakia tulisi hyväksymään.

Vuodet 1770 ja 1771 olivat katovuosia Itämerenmaissa, eikä missään koko Euroopassa saatu hyvää satoa. Siksi hattujen taholta tehtiin kieltolakiesitys paraikaa koolla olevien valtiopäivien salaiselle valiokunnalle. Valiokunnassa olivat mielipiteet asiasta hyvin eriävät. Hatut vaativat ainakin

myyntipolton kieltämistä myssyjen vastustaessa jyrkästi kaikenlaisia kieltoja. Heidän johtomiehensä, Rudbeck, Wijkman ja Friezsky, perustelivat kantaansa sillä, että kieltoa olisi joka tapauksessa vaikea ylläpitää ja että rankkia tarvittaisiin karjalle nyt erikoisen paljon, koska myös laidunmaita oli kohdannut kato. Vaikuttavin syy myssyjen kannanottoon lienee ollut se, ettei valtio voinut tulla toimeen ilman paloviinasuostunnasta saatavia tuloja. Kun valta vuosien 1771—1772 valtiopäivillä oli myssyjen hallussa, ei ehdotusta hyväksytty, eikä se päässyt edes säätyjen käsiteltäväksi. Viljanpuute ja viljan hinnan jatkuva nousu toivat kuitenkin pian ajatuksen kieltolaista uudelleen esille. Kustaa III, josta juuri oli tullut kuningas Aadolf Fredrikin kuoltua, puuttui asian kulkuun lähettäen salaiselle valiokunnalle vuori- ja kauppakollegioiden lausunnot, joissa kehoitettiin harkitsemaan viinanpoltton rajoittamista. Salaisessa valiokunnassa oli myös osa myssyistä siirtynyt kannattamaan kieltolakiehdotusta, joka nyt niukalla ääntenenemmistöllä hyväksyttiin ja lähetettiin säätyjen vahvistettavaksi. Talonpoikaissäädyn kanta oli luonnollisesti kieltainen. Myös pappissäätö hylkäsi esityksen, ja aatelistossa kiellon vastustajat voittivat äänestyksessä 367 äänellä 299 ääntä vastaan. Nyt asia oli jo ratkennut, mutta säätyjen päätöksestä ei tullut yksimielistä, koska porvarissäätö hyväksyi ehdotuksen.

Myöhemmin paloviinakysymys tuli säätyjen pohdittavaksi suostuntojen yhteydessä. Porvariston suhtautuminen tuli nyt ratkaisevaksi, sillä se esitti, että jos kuningas katsoi viinanpolttokiellon olevan maalle hyödyksi, niin kruunu voisi kuitenkin kerätä paloviinasuostunnan. Tämä siksi, ettei valtion tulojen väheneminen olisi esteenä kieltolaille. Aatelisto ja papisto yhtyivät heti porvariston päätökseen. Talonpojat sitä vastoin uskollisina kotitarvepoltto-oikeudelleen asettuivat vastarintaan, ja vasta pitkien neuvottelujen jälkeen he suostuivat hyväk-

symään muiden säätyjen päätöksen. Tämä tapahtui syyskuun kahdeksantena päivänä vuonna 1772, ja seuraavana päivänä valtiopäivät hajosivat. Jo syyskuun yhdenätoista päivänä kuningas Kustaa III julkaisi asetuksen, jolla viinanpolto kiellettiin toistaiseksi koko valtakunnassa. Näin vapaudenaika oli jättänyt Kustaa III:lle perinnöksi onnellisen ratkaisun etsimisen koko alkoholikysymykselle.

Lähde- ja kirjallisuusluettelo

- Evers, Artur: *Den svenska brännvinslagstiftningens historia under frihetstiden till hattvåldets fall I*, Lund 1923
- Evers, Artur: *Brännvinsfrågan under frihetstidens sista skede II*, Lund 1931
- Fischerström, Johan: *Nya Svenska Economiska Dictionnairen III*, Stockholm 1779—1792
- Gadd, M.: *Några blad ur historien om folkslöjden i Finland, Brännvinsslöjden*. Finsk Tidskrift 14, Helsingfors 1883
- Modée, R. G.: *Utdrag utur alle publique handlingar, placater, förordningar etc. X*, Stockholm 1805
- Neuvo palandovijnan hyödytyxestä ja vahingosta, Stockholm 1747
- Olán, Eskil: *Svenska brännvinets historia från Sten Stures dagar till husbehovsbränningens slut*, Göteborg 1922
- Pontén, Johan: *Historia kring alkoholen*, Stockholm 1967
- Suolahti, Gunnar: *Suomen pappilat 1700-luvulla*, Porvoo 1912
- Tuominen, Uuno: *Viinankäyttö ja sen vastustaminen vapaudenajalla*. Suomen entisyyttä I, Porvoo 1928
- Utterström, Gustaf: *Från vin till whisky*, Stockholm 1967
- Åmark, Karl: *Spannmålshandel och spannmålspolitik i Sverige 1719—1830*, Stockholm 1915.